

Laatija: Toimialajohtaja Jari Saarela
Hyväksyjä: Johtaja Jussi Kivinen

Eduskunta /
Kunta- ja Terveysjaosto

Viite: Pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta 5.10.2021 liittyen
HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022.

OIKEUSREKISTERIKESKUKSEN MÄÄRÄRAHATILANNE

Taustaa Oikeusrekisterikeskus (ORK) on noin 180 hengen virasto, joka toimii kirjanpitoyksikkönä oikeusministeriön alaisuudessa. Virasto jakautuu toiminnallisesti hallinnonalaan palvelevaan IT-palvelukeskukseen ja kansalais- ja viranomaispalvelut -toimialaan, joka mm. täytäntöönpanee sakot ja saamiset sekä toimii yhtenä hallinnonalan keskeisten rekisterien rekisteripitäjänä. Virasto toimii myös hallinnonalan ICT-hankintayksikkönä. ORK:n varsinainen toimintamenobudjetti vuodelle 2021 on 8.535.000 euroa.

Tilanne Oikeusrekisterikeskuksen taloustilanne näyttää ensi vuodelle hyvältä, jos rahoitustilannetta tarkastellaan vain vuoden 2022 osalta. Kun tarkastelujakso ulotetaan koskemaan koko tulevaa kehyskautta, niin voidaan todeta, että talouden kestävyys on laskeva. Rahoitus ei ole perustaltaan riittävä, koska virasto joutuu vuosittain (kestävyystarkastelu -ennusteen mukaan) käyttämään siirtyvää määrärahaa perustoimintansa toteuttamiseen / ylläpitämiseen. Toiminnan kehittämiseen ICT:n avulla ja siten tuottavuuden nostoon, ei pystytä omarahoitteisesti panostamaan.

Kansalais- ja viranomaispalvelussa esimerkiksi henkilöstön resurssivaje ja järjestelmien virhetilanteista johtuvat ylimääräiset selvitystyöt aiheuttavat viivettä asioiden käsittelyssä. Niukkojen henkilöresurssien vuoksi em. asioiden käsittelyyn ei ole voitu kohdistaa lisäresursseja. Esimerkiksi sakon täytäntöönpanolain (672/2002) 14 §:n mukaisissa maksuaikahakemuksissa on viivettä ja tämä näkyy suoraan kansalaisille. Viive on tällä hetkellä n. 5 viikkoa. Töiden ruuhkautuminen johtuu pitkälti toisten viranomaisten tietojärjestelmävirheistä, kuten poliisin virheestä liikennevirhemaksujen tiedoksiantoihin liittyen, joihin Oikeusrekisterikeskuksessa ei ole voitu vaikuttaa.

Virasto on keväällä laatinut säästösuunnitelman, jonka mukaisesti vähennetään henkilötö- ja toimitilakustannuksia tulevina vuosina. ICT-ylläpitokustannuksia pystytään myös jatkossa vähentämään, mikäli valtiovarainministeriö yhteistyöpöytäkirjamenettelyssä hyväksyy tuottavuushankesuunnitelman täytäntöönpanojärjestelmän uudistamiseksi ja siihen saadaan tarvittava rahoitus. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on noin 5,27 Me, johon sisältyy ORK:n omaa henkityötä noin 1,08 Me. Hankkeen omarahoitusosuus on noin 420.000 euroa, jonka tulohajaava ministeriö on suunnitellut hoidettavaksi viraston

Laatija: Toimialajohtaja Jari Saarela
Hyväksyjä: Johtaja Jussi Kivinen

siirtyvillä määrärahoilla. Tämä on mahdollista, mutta samalla se leikkaa virastolta olennaisesti mahdollisuutta kehittää muutoin kansalais- ja viranomaispalveluiden toimintaa kehyskaudella. Hankkeen toteutuminen on kuitenkin edellytys eläköitymisten myötä suunnitelluille henkilösäästöille.

Tuottavuutta parantavat kustannussäästöt alkavat kertyä vasta vuodesta 2025 lähtien, mihin asti edelleen tarvitaan ns. siltarahoitusta nykyisen, jo iäkkään täytäntöönpanojärjestelmän toiminnan turvaamiseksi. ORK on hakenut myös erillisrahoitusta viranomaistoiminnan digitalisoimiseksi mm. sähköisten palveluiden kehittämisen avulla, mutta toistaiseksi lisärahoitusta ei tähän tarkoitukseen ole saatu. Ylläpitokustannuksiin virastolle sen sijaan on esitetty (HE) neljännessä lisätalousarviossa kuluvalle vuodelle lisärahoitusta mm. täytäntöönpanojärjestelmän ylläpitokustannuksiin (229.000 e) - kertaluontoisena eränä. ORK on laatinut kansalais- ja viranomaispalveluille ns. digi-roadmapin toimintansa kehittämiseksi ja tehostamiseksi, mutta sen eri kehittämisprojektit vaativat vielä erillisrahoitukset toteutuakseen.

Jo pelkän viraston toimintakyvyn turvaaminen edellyttää, että ORK saa aina jatkossa ulkopuolelta tulneiden lainsäädäntö- sekä sidosryhmien tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseksi tarvitsemansa välttämättömän erillisrahoituksen täysimääräisenä, koska sillä itsellään ei juurikaan ole puskuria näihin menoihin.

Oikeushallinnosta mahdollisesti käynnistetään vielä tämän vuoden puolella valtioneuvostolle annettava selonteko, johon ORK pääsee mukaan yhtenä vaikuttavana osatekijänä oikeushallinnon palveluiden tuottamisessa. Virasto on paitsi viranomaisena osa rikosprosessiketjua (panee täytäntöön noin 90% varallisuusrangaistuksista) myös ICT-palvelukeskuksena mahdollistava tekijä hallinnonalan tuottavuuden kasvattamisessa. Selonteko mahdollistaa viraston tuottavuuspotentialin ja kehittämisroolin esiin tuomisen ja sitä kautta toivottavasti myös vakaan ja riittävän perusrahoituksen.

Yhteenvetona; ORK ei pelkästään omin säästötoimin kykene vakauttamaan talouttaan tavoitteeksi asetetulle 8%:n siirtyvän määrärahan tasolle vaan tarvitsee siihen käytännössä perusrahoituksensa tasokorotuksen.